

«Про наступність початкової та основної школи. Стан. Проблеми. Перспективи (класно-узагальнюючий контроль освітнього процесу у 5-их класах).»

«Адаптація учнів 5-х класів до навчання в школі II ступеня»:

- причини труднощів п'ятикласників;
- показники дезадаптації школярів;
- поради щодо підготовки вчителів до переходу учнів у 5-й клас.

Кожен учитель, незалежно від того, працює він із молодшими школярами чи з підлітками, запитує себе: «Чому діти, які прийшли в 5-й клас, відчувають великі труднощі в адаптації до основної ланки школи? Хто винен у тому, що в багатьох п'ятикласників (а потім і в учнів 6-го класу) спостерігається зниження успішності, втрата інтересу до навчання, неадекватність поведінки, погіршення взаємин з однолітками й дорослими?».

Є дві групи причин цих явищ. Перша (психофізичні причини) характеризує стан організму дитини й процеси, які відбуваються в ньому. Друга — педагогічні причини, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу в 5—6-х класах.

Говорячи про психологічні особливості учня 10-12 років, необхідно коротко зупинитись на таких, які, у кращому випадку, ігноруються при побудові навчального середовища для 4—6-х класів, а в гіршому — є підґрунтям для виникнення конфліктів між учителем і учнем, а також учня із самим собою.

Відчуття дорослості, не підкріплене ще реальною відповідальністю, — ось особлива форма самопізнання, яка виникає в перехідний період і визначає основи стосунків молодших підлітків зі світом.

Відчуття дорослості виявляється в потребі рівноправ'я, поваги й самостійності, серйозного, довірливого ставлення з боку дорослих. Нехтування такими вимогами, незадоволення цієї потреби загострює негативні риси підліткової кризи. Якщо школа не пропонує учням засобів реалізації їхнього почуття дорослості, воно все ж проявляється, але найбільш невігідним способом — упевненістю підлітка в несправедливості й необ'єктивності вчителя.

Здатність до фантазування, некритичного планування свого майбутнього — ще одна типова риса молодшого підлітка. Результат дії стає другорядним, на перший план виступає власний авторський задум. Якщо вчитель контролює лише результат навчальної роботи школярів і не знаходить місця для оцінки дитячої творчості, ініціативи, самостійності, то процес навчання втрачає для учня свою актуальність і привабливість.

Молодшому підліткові притаманне прагнення експериментувати, використовувати свої творчі можливості. Якщо школа не забезпечує відповідних умов, то ця здатність реалізується лише в поверховій і примітивній формі — в експериментах зі своєю зовнішністю.

Адаптація — це процес пристосування індивіда до вимог нового середовища, умов життя та діяльності. Її результат — пристосованість як особистісна якість, що виступає показником життєвої компетентності індивіда.

Адаптація дитини до навчання в середній ланці школи відбувається не одразу. Це довготривалий процес, пов'язаний зі значним навантаженням усіх систем організму.

Починаючи роботу з учнями 5-х класів, необхідно брати до уваги вікові особливості раннього підліткового віку.

У зв'язку з початковим етапом статевого дозрівання істотні зміни відбуваються в пізнавальній сфері молодших підлітків: гальмується темп діяльності; на виконання певної роботи тепер їм потрібно більше часу; вони часто бувають роздратованими, примхливими; настрої постійно змінюються. Усе це стає причиною зауважень, покарань, призводить до зниження успішності й появи конфліктів у взаєминах.

Процес статевого дозрівання впливає негативно й на процеси гальмування та збудження. Підлітки частіше відволікаються, негативно реагують на зауваження, іноді поводяться зухвало. У психологічній літературі зазначається, що в дітей 10—12 років спостерігається неорганізованість, навчальна розгубленість, недисциплінованість, знижена самооцінка. Причина полягає в особливостях вікового періоду: підлітки швидше втомлюються, втома переходить у стійку перевтому. Ці процеси негативно впливають на поведінку школяра в цілому.

Ще на початку ХХ ст. італійський учений Моссо й німецькі науковці Верхарн, Гакер, Лоренц та ін. довели, що втома й перевтома — це явища фізіологічного й хімічного порядку. Вони подібні отруєнню організму. Учені відкрили отруту перевтоми — кенотоксин, що негативно впливає не тільки на працездатність людини, а й на її загальний стан. Наші діти вже від народження жителі, так би мовити, нервового століття, і більшість явищ, які призводять до втоми, не завжди вдається зняти. До того ж, ми підсилюємо її й не передбачаємо умов, які не допускають або знижують перевтому. Підсилює процеси дезадаптації ще й той факт, що діти немовби «розгубилися», не знають, як поводитися, до кого звернутися за допомогою, які вимоги є обов'язковими для виконання, а які — ні.

Отже, показниками дезадаптації школярів до умов навчання в 5—6-х класах

є:

- зниження успішності навчання;
- відсутність інтересу до навчання;
- поява ознак стурбованості, неадекватних поведінкових реакцій на зауваження й репліки вчителя;
- погіршення взаємин з однолітками.

Водночас учитель має знати, що всі ці особливості об'єктивні, швидко минають і не спричиняють негативного вливу на навчання, якщо не стають предметом особливої уваги педагога. Він повинен урахувати типологічні й індивідуальні особливості дітей цього віку й будувати навчально-виховний процес відповідно до них.

Організаційний бік процесу навчання також може спричиняти проблеми. Зміна форм навчання для п'ятикласників відбувається несподівано: замість одного вчителя початкової школи, який поповнював усі необхідні для дитини контакти з дорослими, з'являється багато вчителів-предметників, взаємини з котрими стосуються в основному питань успішності й поведінки на уроках. Замість одного «свого» класу, у якому проходили уроки, з'являється явище «бездоглядності» дітей у приміщенні школи.

Досить поширеним є явище, коли вчителі-предметними приходять у п'ятий клас, випустивши зі школи старших школярів. Вони переносять на учнів 10—12 років методи навчання, характерні для старшої школи: висувають дуже серйозні вимоги до самостійності, різко збільшують темп вивчення навчального матеріалу, вводять одразу багато нових понять із різних навчальних галузей, розібратися в яких діти неспроможні. Усе це негативно впливає на результати навчання школярів.

Відповідь на запитання «Як допомогти учневі прожити цей складний період із мінімальними втратами?» пов'язана із серйозною підготовчою роботою вчителів як початкової школи (особливо 4-го класу), так і тих, хто починає працювати з учнями 5-го класу.

Як учитель початкової школи має підготуватися до переходу учнів у 5-й клас?

Перш за все, учитель має знати порівняльні вікові характеристики дітей 10—12 років (потреби, інтереси, необхідні обмеження, рівень пізнавальної діяльності та ін.); позитивні новоутворення цього періоду дитячого розвитку, а також результати навчання на початковому й основному етапах; бачити перспективні лінії в змісті навчання початкової й основної школи в усіх

навчальних галузях.

Якщо молодший шкільний вік — період ознайомлення з навчальною діяльністю, то головна мета основної школи — розвиток інтелектуальної, пізнавальної, комунікативної активності й навчальної самостійності учня; формування якісно нової мотивації навчальної праці, що спрямована на оволодіння різними способами отримання інформації. І нарешті, педагогові треба вміти аналізувати причини неуспішності адаптаційного періоду й можливості (шляхи) корекції труднощів адаптації школяра.

Необхідно приділяти увагу використанню новаторських методів навчання, які сприяють благополучній адаптації дитини до умов організації навчання, які змінюються: навчальним діалогам, письмовим дискусіям, різновіковому співробітництву, роботі з карткою знань та ін.

Особливе значення для успішної адаптації на початковому етапі навчання має сформованість таких загальнонавчальних умінь:

- обдумано читати художні, науково-популярні й публіцистичні тексти, виділяти в них головну думку; переказувати текст; віднаходити інформацію в навчальній літературі, словниках і довідниках (у тому числі з використанням комп'ютера);
- виконувати роботу за нескладним алгоритмом; індивідуально і з усім класом ставити нове завдання; установлювати послідовність дій щодо його вирішення; доводити розпочату справу до кінця;
- описувати об'єкт спостереження; проводити класифікацію окремих об'єктів за спільною ознакою; порівнювати об'єкти для того, щоб знайти їх спільні й специфічні якості; висловлювати судження за результатами порівняння;
- бачити межу між відомим і невідомим; зіставляти результати власної діяльності зі зразком; знаходити й усувати помилки в навчальній праці; виробляти критерії для оцінки навчальної роботи; оцінювати свої дії й дії інших учнів за заданими критеріями; звертатися до дорослого із запитом про недостатню інформацію або з проханням дати консультацію, як усунути навчальні труднощі, визначені самою дитиною; і головне — виявляти схильність до того, щоб віднаходити способи й засоби вирішення завдань, яких не вистачає, а не отримувати їх у готовому вигляді;
- вступати в навчальне спілкування; брати участь в обговореннях; організувати свою роботу в невеликих групах; володіти прийомами й навичками навчального співробітництва (уміння регулювати конфлікти, розуміти точку зору іншої людини, об'єктивно оцінювати роботу ровесників та ін.)

Необхідно, щоб учителі поступово ускладнювали зміст навчання в 4—5-х класах, особливу увагу приділяли особистісній значущості для школярів тих чи інших знань, намагалися враховувати їхні пізнавальні інтереси й можливості. Потрібно застосовувати введені в усі навчальні предмети (з урахуванням їх специфіки) знання про особливості вікового розвитку підлітків, їхні соціальні й особистісні очікування. Наявність у школярів цих знань — умова успішного дорослішання й подолання проблем перехідного віку.

Учителі як початкової (особливо в 4-му класі), так і основної школи мають працювати над розвитком рольової поведінки учнів, поступово вводити у процес навчання нові навчальні ролі («дослідник», «критик», «опонент», «керівник навчальної діяльності» та ін.). І, звичайно, необхідним є відпрацювання різних форм підліткової навчальної співпраці на основах паритету, підкорення, розподілу тощо, а також використання нових форм організації навчання, наприклад, лабораторно-семінарської, дискусій, проектної діяльності, навчального експериментування та ін.

Велика робота чекає на вчителів щодо зміни ставлення до контрольної оцінної діяльності учня. Вони мають забезпечити інтеграцію думки учня про себе з думками інших людей про нього; використовувати у процесі навчання конкретні навчальні ситуації, у яких відбувається розвиток самоконтролю, об'єктивної самооцінки.

Таким чином, вирішення питань наступності початкової й основної шкіл пов'язане зі створенням перспективного навчального середовища як школи «дорослішання підлітка», яка стала б, за висловом Л. С. Виготського, «не обстановкою, а джерелом розвитку» кожного школяра. А для цього потрібна психологічна перебудова особистості вчителя початкової школи.

Який місток прокласти між 4-ми й 5-ми класами, щоб не знищити прагнення учнів до знань та інтерес до навчання? Що треба взяти до уваги класоводу? До яких порад класоводів мають дослухатися вчителі старших класів?

Серед найважливіших порад учителям початкових класів можна назвати такі:

- у II семестрі знизити надмірну опіку над дітьми;
- збільшити обсяг різних видів самостійної роботи;
- обмежити використання яскравих наочних посібників;
- проводити більше тренувальних вправ із глибоким аналізом;

- систематично домагатися логічних доведень, висновків, узагальнень;
- у ході повторення й узагальнення основних тем проводити самостійні роботи з різним навантаженням;
- виявляти прогалини в знаннях, установлювати причини, спланувати індивідуальну роботу, здійснювати диференційований підхід.

Значне місце на уроках слід приділяти вдосконаленню зв'язного мовлення дітей. Оскільки повторенню з мови відводиться незначна кількість годин у кінці року, то його потрібно розпочати одразу ж на початку квітня паралельно з вивченням нових тем.

Вважаємо, що вчителям-предметникам варто ознайомитися з методикою роботи вчителів 4-х класів. Заздалегідь домовившись із класним керівником 4 класу, відвідувати уроки повторення й узагальнення програмового матеріалу, ознайомлюватися зі змістом самостійних робіт наприкінці навчального року та їх результатами, узяти на облік дітей зі зниженою здатністю до навчання, поцікавитися їхнім станом здоров'я й фізичним розвитком.

Проте готових рецептів щодо вирішення окресленої проблеми в педагогіці не існує. Учитель завжди має бути у творчому пошуку, адже у процесі навчання постійно виникають ситуації, що породжують нові проблеми, які й вирішувати треба по-новому.

Шановні батьки! У нашій школі буде проходити педагогічна рада на тему: «Проблема наступності при переході учнів з початкової школи до основної». Ця тема не нова. Ми її опрацьовуємо щорічно по-різному з урахуванням нових сучасних методик навчання, виховання та розвитку. Головна мета педради – об'єднати зусилля педагогічного колективу для підвищення ефективності роботи, обміну досвідом педагогів, психолога школи, вчителів початкової та основної шкіл, що дозволить зменшити труднощі п'ятикласників у складний період адаптації. Просимо Вас відповісти на наші питання!

(Відповіді «так» позначати «+», «ні» позначати «-».)

1. Ваша дитина продовжила навчання у 5-му класі нашої школи тому, що:
    - ви довіряєте рідній школі _____;
    - середня ланка продовжує традиції початкової школи _____;
    - ви не замислювалися над цим питанням _____.
  2. Ваша дитина пройшла первинну адаптацію у 5-му класі.
    - процес адаптації пройшов успішно _____;
    - при переході на новий етап навчання спостерігається зниження емоційного комфорту дитини _____;
    - спостерігаються ознаки дезадаптації до нових вимог і нових умов навчання _____.
  3. Ви помітили зниження загальної успішності Вашої дитини у 5-му класі. Якщо «так», то з яких предметів та в чому причина?
    - зниження інтересу до навчання _____;
    - навчальні труднощі _____;
    - велике навантаження _____;
    - погіршення здоров'я дитини _____.
  4. Ви помітили успіхи своєї дитини. У разі відповіді «ні» пропустіть це питання.
    - дитина із задоволенням йде до школи _____;
    - з'явилися улюблені предмети, улюблені вчителі _____;
    - дитина подорослішала, стала більш самостійною _____.
  5. У Вас:
    - налагоджено контакт з новим класним керівником _____;
    - є складності у відносинах з учителями _____;
    - виникла необхідність отримати допомогу психолога _____.
  6. Ваші побажання:
    - вчителів початкових класів _____;
    - новому класному керівникові _____;
    - адміністрації школи _____.
- Дякуємо за співпрацю і бажаємо успіхів Вам і Вашій дитині!

Анкета для учнів «Ставлення до школи»

1. Що найбільше приваблює тебе у старшій школі?
2. Які проблеми та труднощі виникли у тебе в цьому році?
3. Що допомагає і що заважає добре вчитися?
4. Який предмет найцікавіший? Чому?
5. Який предмет тобі вважається найбільш важким? Чому?
6. Яким би ти хотів бачити свій клас?
7. Кого з однокласників ти міг би назвати лідером?
8. Як ти ставишся до хлопців (дівчат) свого класу?
9. Як ти ставишся до себе?
10. Що доброго ти міг би сказати про себе?
11. Що поганого ти міг би сказати про себе?
12. Тобі більше подобається бути самому чи з друзями?
13. Який настрій у тебе буває частіше?
14. Що тебе тривожить?
15. Чим ти займаєшся у вільний час?
16. Найголовніша проблема для мене зараз це ...
17. Якщо мої батьки мною незадоволені, то ...
18. У своєму таткові я більш за все ціную...
19. У своїй мамі я більш за все ціную...
20. Найголовніше в сім'ї — це...
21. В людях я більш за все ціную...

Тест « Незакінчений твір»

Як написати п'ятикласнику лист - твір першій вчительці?

(Проводить класний керівник або вчитель-предметник.)

Вчитель звертається до дітей з пропозицією написати листа першій вчительці про 5-й клас.

— Діти! Зараз ви навчаєтесь у 5-му класі. Сьогодні у вас є можливість поділитися своїми враженнями, почуттями, переживаннями, проблемами з вашою першою вчителькою.

Ваш лист може розпочатися словами:

Дорога моя вчителько! Ось я вже учень (учениця) 5-го класу...

Листи-твори віддаються вчителю початкових класів. Краще, якщо це буде класна робота. Тоді твори будуть дійсно відвертими. До педагогічної ради вчителі початкових класів разом з новими класними керівниками аналізують та обговорюють листи, роблять висновки, готують їх до педради.

Тест «Самоставлення»

Інструкція: прочитайте нижченаведені твердження. На листі для відповідей запишіть номер питання і букву варіанта відповіді, який вам найбільше підходить: а) «так», згоден; б) «ні», не згоден.

1. Я відчуваю, що я достойна людина, не гірша за інших.
2. Я дуже часто відчуваю себе невдалим.
3. На мою думку, у мене багато гарних якостей.
4. Я можу багато чого робити не гірше, ніж більшість моїх однокласників.
5. Іноді вважається, що мені немає чим пишатися.
6. Мені здається, що інші люди до мене частіше ставляться добре.
7. В цілому, я задоволений тим, що маю в житті.
8. Мені часто буває соромно
9. Іноді я відчуваю свою непотрібність.
10. Іноді я думаю, що я в усьому невдалий.
11. Зазвичай я досягаю здійснення своїх бажань.
12. Мені не вистачає сміливості й рішучості, щоб впоратися з небезпечними і важкими ситуаціями.

Тест «Мотивація навчання»

Інструкція: добре поміркуй, що тобі допомагає і заважає вчитися посправжньому. Знайди і напиши номери речень, які характеризують твоє ставлення до навчання. Їх не повинно бути більше п'яти.

1. Прагнення принести користь людям зараз і потім.
2. Бажання стати гарним спеціалістом.
3. Бажання вступити до інституту, технікуму, працювати на заводі, в офісі.

4. Почуття гідності людини.
5. Використання знань у побуті, на роботі, вдома, в школі.
6. Виконання завдань вчителів.
7. Виконання вимог батьків, близьких.
8. Страх покарання з боку батьків або вчителів.
9. Осуд з боку товаришів.
10. Прагнення отримати похвалу з боку дорослих і друзів.
11. Бажання отримати нагороду з боку батьків або школи.
12. Прагнення виділитися, стати вище за товаришів.
13. Бажання добре засвоїти матеріал, отримати високу оцінку.
14. Вчитися, пізнавати нове дуже приємно та цікаво.
13. Вчитися нецікаво, неприємно, нудно.
16. Погано вчитися — соромно.
17. Приємно долати труднощі у навчанні.
18. Неприємно долати труднощі у навчанні.
19. Добре бути у колективі.
20. Погано бути у колективі.
21. Просто звик вчитися.
22. Бажання- отримати оцінку за будь-яку ціну.
23. Навчання для мене — улюблена робота.
24. Навчання для мене — важкий обов'язок,
25. Боюся підвести свій клас, своїх вчителів.

Тест шкільної тривожності

Інструкція: ці питання про те, як Ви себе почуваєте у школі. Намагайтеся відповідати щиро. На листі відповідей біля номера ставте «+», якщо згодні з питанням, або «—», якщо не згодні.

1. Чи важко тобі перебувати на одному рівні з усім класом?
2. Чи хвилюєшся ти, коли вчитель говорить, що збирається перевірити, наскільки ти знаєш матеріал?
3. Чи важко тобі перебувати в класі так, як цього бажає вчитель?
4. Чи сняться тобі страшні сни про вчителя, коли ти не знаєш уроку?
5. Чи траплялось, щоб хто-небудь з твого класу тебе ображав?
6. Чи часто тобі хочеться, щоб учитель не поспішав при поясненні нового матеріалу?
7. Чи сильно ти хвилюєшся, коли відповідаєш або виконуєш завдання?
8. Чи трапляється з тобою так, що ти уникаєш висловлюватися на уроці, тому що боїшся зробити грубу помилку?
9. Чи тремтять у тебе коліна, коли тебе викликають відповідати?
10. Чи часто твої однолітки сміються з тебе, коли ви граєте?
11. Чи траплялось, що тобі ставлять оцінку нижче, ніж та, якої ти сподівався?
12. Чи хвилює тебе питання, що тебе можуть вигнати зі школи за неуспішність?
13. Чи намагаєшся ти уникати ігор, в яких робиться вибір, тому що тебе, як правило, не вибирають?

14. Чи буває так, що ти весь тремтиш, коли тебе викликають відповідати?
15. Чи часто у тебе виникає відчуття, що ніхто з твоїх однокласників не хоче робити того, що хочеш ти?
16. Чи сильно ти хвилюєшся перед тим, як розпочати виконувати завдання?
17. Чи важко тобі отримувати такі оцінки, яких сподіваються від тебе батьки?
18. Чи боїшся ти, що тобі стане погано у класі?
19. Чи будуть твої однокласники сміятися над тобою, якщо ти припустишся помилки у відповіді?
20. Чи схожий ти на своїх однокласників?
21. Виконавши завдання, чи хвилюєшся ти про те, наскільки добре ти з ним впорався?
22. Коли ти працюєш у класі, чи впевнений ти в тому, що все добре запам'ятаєш?
23. Чи сниться тобі іноді, що ти в школі не можеш відповісти на питання вчителя?
24. Чи справедливо те, що більшість дітей ставляться до тебе по-товариськи?
25. Чи працюєш ти більш ретельно якщо знаєш, що результати твоєї роботи будуть порівнюватись у класі з результатами твоїх однокласників?
26. Чи часто ти мрієш про те, щоб менше хвилюватися, коли тебе опитують?
27. Чи боїшся ти вступати в суперечку?
28. Чи відчуваєш ти, що твоє серце починає сильно битися, коли вчитель говорить, що збирається перевірити твою готовність до уроку?
29. Коли ти отримуєш оцінки, чи думає хтось з твоїх друзів, що ти хочеш вислужитися?
30. Чи добре ти себе почуваєш з тими з твоїх однокласників, до кого діти ставляться з особливою увагою?
31. Чи буває, що деякі діти в класі говорять щось таке, що тебе ображає?
32. Як ти гадаєш, чи втрачають повагу у ті з учнів, яким не дається навчання?
33. Чи схоже на правду те, що більшість твоїх однокласників це звертають на тебе уваги?
34. Чи часто ти боїшся мати дурний вигляд?
35. Чи задоволений ти ставленням вчителя до тебе?
36. Чи допомагає твоя мама в організації заходів, як інші мами твоїх однокласників?
37. Чи хвилювало тебе коли-небудь, що думають про тебе оточуючі?
38. Чи сподіваєшся ти у майбутньому вчитися краще, ніж раніше?
39. Чи вважаєш ти, що одягаєшся так само добре, як і твої однокласники?
40. Чи часто ти замислюєшся, відповідаючи на уроці, що думають про тебе в цей час інші?
41. Чи володіють здібні учні якимись особливими правами, яких немає в інших?
42. Чи сердяться деякі з твоїх однокласників, коли тобі вдається бути кращим?
43. Чи задоволений ти тим, як до тебе ставляться однокласники?
44. Чи добре ти себе почуваєш, коли залишаєшся з учителем віч-на-віч?

45. Чи висміюють часом однолітки твою зовнішність та поведінку?
46. Чи вважаєш ти, що про шкільні справи турбуєшся більше, ніж інші діти?
47. Якщо ти відповідаєш, чи відчуваєш ти, що ось-ось почнеш плакати?
48. Коли ввечері ти лежиш у ліжку, чи думаєш ти з тривогою про те, що буде завтра в школі?
49. Працюючи над складним завданням, чи відчуваєш ти іноді, що зовсім забув речі, які добре знав раніше?
50. Чи тремтить у тебе рука, коли ти працюєш біля дошки?
51. Чи нервуєшся ти, коли вчитель збирається дати завдання класу?
52. Чи лякає тебе перевірка твоїх знань у школі?
53. Коли вчитель збирається дати завдання класу, чи відчуваєш ти страх, що не упораєшся з ним?
54. Чи сниться тобі часом, що твої однокласники можуть зробити те, чого не можеш ти?
55. При поясненні матеріалу вчителем чи здається тобі, що діти розуміють його краще, ніж ти?
56. Чи хвилюєшся ти по дорозі до школи, що сьогодні вчитель дасть контрольну роботу?
57. При виконанні завдання чи відчуваєш ти, що робиш це погано?
58. Чи тремтить твоя рука, коли вчитель просить виконати завдання перед комісією?

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Педагогічному колективу спрямувати зусилля на ефективне функціонування особистісно -орієнтованої моделі навчання й виховання (постійно).
2. Класному керівнику 5 класу продовжувати вивчати причини труднощів, що виникають у школярів при переході до 5-го класу; провести корекційні й реабілітаційні заняття з групами проблемних дітей протягом I семестру.
3. Керівникам методоб'єднань учителів-предметників і вчителів початкових класів уключати у плани роботи проведення семінарів, конференцій із питання «Проблеми адаптації школярів різного віку».
4. Учителям-предметникам і вчителям початкових класів поглибити самоосвітню роботу з питання методики викладання предметів у класах перехідного періоду. Результати роботи представити на засіданні методоб'єднання у вигляді створення пам'яток по подоланню проблем наступності у навчанні і вихованні учнів молодшої та середньої ланок школи.
5. Учителям 5-го класу протягом I семестру розробити систему допоміжного опорного матеріалу для забезпечення самостійної роботи учнів. На засіданнях методоб'єднань організувати демонстрацію цього матеріалу.
5. Почати роботу із вивчення процесу адаптації учнів 4 класу(вчителі-предметники). Провести відвідування уроків учнів 4 класу із подальшим аналізом стану підготовки до переходу у 5 клас (Керівники методоб'єднань).
6. Заступнику директора з НВР провести «круглий стіл» за участю учителів - предметників, учителя 4-го класу і майбутнього класного керівника 5-го

класу (травень 2023 року).

Пам'ятка вчителям, які викладатимуть у 5-х класах

1. Відвідайте уроки в 4-му класі. Придивіться до своїх майбутніх учнів. Ознайомтесь і з методикою викладання в початкових класах.
2. Опрацюйте спеціальну психолого-педагогічну й методичну літературу.
3. Пам'ятайте: легше з першого уроку викликати до себе довіру, любов дитини, ніж потім подолати недовіру.
4. Не змінюйте різко методи роботи, використовуйте ігровий матеріал, інструктажі, пам'ятки, алгоритми, картки-опори.
5. Протягом уроку й додому давайте конкретні доступні завдання та вимагайте чіткого їх виконання.
6. Щоденно перевіряйте письмові роботи учнів, вимагайте систематичної роботи над помилками.
7. Ретельно продумайте заходи й прийоми розвитку мислення, усного й писемного мовлення учнів. Розробіть відповідний роздатковий матеріал.
8. Забезпечуйте систематичне повторення.
9. Уникайте перевантаження дітей.
10. Відвідайте уроки колег, які викладають у 5-х класах.

Пам'ятка класному керівникові 5-го класу

1. Працюйте над формуванням колективу через різноманітні доручення, змінюючи групи.
2. Розвивайте почуття колективізму через спільну турботу про престиж класу (зовнішній вигляд, успіхи в навчанні, максимальна участь у святах, естафетах, конкурсах).
3. Пріоритет надавайте індивідуальній роботі (спостереження, бесіди, анкетування, доручення).
4. Уникайте гострих кутів, проявляйте стриманість, терплячість.
5. Пам'ятайте: діти потребують ласки, ніжності, співучасті у вирішенні їхніх проблем, турботи.
6. Вчасно й мудро підтримуйте дитячу активність.

Не забувайте: формування класного, батьківського й учительського колективів не менш важливе, ніж дитячого. Ретельно готуйтеся до батьківських зборів, проводьте сімейні вечори, активно залучайте батьків і вчителів-предметників до життя класу.

Пам'ятка батькам п'ятикласників

1. У Ваших дітей проблемний період — переломний. Тому будьте особливо спостережливими, уважними, терплячими.
2. У 5-му класі розширився обсяг матеріалу з основних предметів, зросла кількість предметів, тому збільшується час для підготовки уроків.
3. Забезпечте своїм дітям вдале поєднання відпочинку, фізичної праці й роботи над уроками.
4. Програми включають більше теоретичного матеріалу, тому слід привчати дітей старанно завчати окремі правила з математики, української мови, природознавства.
5. Уважно стежте за виразним читанням Ваших дітей.
6. Привчайте дітей до повсякденного читання художньої літератури, давайте завдання переказати прочитане.
7. Стежте за порадами вчителів, записаними в щоденниках і робочих зошитах.
8. Дбайте про те, щоб дитина навчалася бути охайною в усьому, включаючи бережне ставлення до підручників.
9. Ніколи не поспішайте з висновками ні про дитину, ні про вчителя — прийдіть у школу, поспілкуйтеся з учителем.
10. Намагайтеся придбати в сімейну бібліотеку різноманітні словники й довідкову літературу.
11. Пам'ятайте, що клас, де навчається Ваша дитина, складається з трьох колективів: дітей, батьків, учителів. Чим дружнішими, цілеспрямованішими будуть ці колективи, тим у кращій атмосфері буде формуватися Ваша дитина. Це залежить від кожного. Від Вас — теж.
12. Не забувайте: дитину не можна карати за невміння. Її слід терпляче вчити, підказувати, радити, допомагати, підтримувати.
13. Керуйтеся у спілкуванні з дитиною правилом: найдієвіший засіб виховання — особистий приклад.
14. Дбайте про різнобічний розвиток своєї дитини.
15. Умійте ставити себе на місце дитини.
16. Пам'ятайте: праця, зокрема навчальна не приносить шкоди вихованню дитини, а бездіяльність — перший ворог.

ЗДНВР

Олена ВАСИЛЕНКО